

การต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา

นับแต่การเข้าปกครองของฝรั่งเศสในปี 1865 ประชาชนชาวกัมพูชาส่วนมาก มิได้มีความรู้สึกต่อต้านฝรั่งเศสอย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากการที่ฝรั่งเศสใช้นโยบาย การปกครองที่เหมาะสม โดยเฉพาะนโยบายการรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งสถาบันการปกครอง แด่เดิมของกัมพูชาไว้ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ของ กัมพูชาในขณะนั้นยังมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ไม่มีความสนใจในการปกครองของประเทศ อย่างจริงจัง¹ และเห็นว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการปกครองประเทศ การปกครอง ประเทศเป็น เรื่องของชนชั้นสูงในสังคมแต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้น ยังมีผู้ซึ่งหวาดกลัวภัยกับ กัมพูชาบางชนชั้นพิจารณา เห็นว่าการที่ฝรั่งเศสทำการปกครองโดยการคืนชนชั้นปกครองดั้งเดิม โดยให้เขารวมในการปกครองและรวมได้ผลประโยชน์จากการปกครองของฝรั่งเศส ทำให้ ใหญ่กลดเวลานั้นมีความรู้สึกมั่นคงในฐานะของตน ชนชั้นปกครองจึงเป็นพวกที่ได้รับการศึกษา สูงที่สุดของประเทศ แทนที่จะมีบทบาทนำกลุ่มประชาชนในต่อต้านการปกครองแบบอาณานิคม ของฝรั่งเศสกลับไม่แสดงบทบาทดังกล่าว² ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ความรู้สึกต่อต้าน การปกครองของฝรั่งเศสจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างจริงจังในระยะแรก

¹ Manohaman Ghosh, A History of Cambodia: from the Earliest Time to the End of the French Protectorate, (Saigon: J.K. Gupta, 1960), p. 286.

² Roger M. Smith, Cambodia's Foreign Policy, (New York: Cornell University Press, Ithaca, 1965), p. 25.

อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังต่อมาได้มีผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงแต่มิได้วางใจในระบบการปกครองของฝรั่งเศส ได้เริ่มมองเห็นสภาพการปกครองซึ่งเอารัดเอาเปรียบและไม่เป็นธรรมของฝรั่งเศส และชักจูงให้ประชาชนเห็นความไม่ยุติธรรมเหล่านั้น ชัน จอก หัน (Son Ngoc Thanh) เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องมากในเรื่องนี้ เขาได้รับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่ฝรั่งเศสแต่ไม่สามารถหางานทำในระบบบริหารอาณานิคมของฝรั่งเศสได้ เขาจึงไปทำงานทำที่ห้องสมุดในพนมเปญ ซึ่ง ณ ที่นั้นเขาได้พบกับปักชวน (Pac Choeun) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา ทั้งสองได้เริ่มชักจูงประชาชนกับพูดการออกหนังสือพิมพ์นครวัต (Nagarvatta) ในปี 1937 เรียกร้องการปกครองตนเอง การกระทำของบุคคลทั้งสองนี้ นับได้ว่าเป็นการเริ่มแรกของการสร้างความรู้รักต่อสถานการณ์การปกครองของฝรั่งเศส นอกจากนี้ความรู้รักชาตินิยมในกัมพูชาอาจได้รับอิทธิพลมาจากการดำเนินการของขบวนการชาตินิยม ในอาณานิคมของฝรั่งเศสในเวียดนามด้วย เพราะขณะนั้นชาวเวียดนามภายใต้การนำของโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh) กำลังเรียกร้องการปกครองตนเองอย่างเต็มที่

ความรู้รักต่อต้านอาณานิคมของฝรั่งเศสได้เริ่มขึ้นแล้วในกัมพูชา จากการดำเนินงานของ ชัน จอก หัน และผู้สนับสนุนความรู้รักไม่ปรากฏออกมาในรูปของความรู้รักชาตินิยม ความรู้รักดังกล่าวได้รับการกระตุ้นอย่างมากจากการเข้ามาอิทธิพลของญี่ปุ่นในอินโดจีนในปี 1940 ญี่ปุ่นได้ขยายอาณาเขตอิทธิพลของตนเข้ามาในอินโดจีน โดยพยายามกวาดอิทธิพลของอาณานิคมตะวันตกให้หมดไป และปรากฏว่าญี่ปุ่นก็ประสบความสำเร็จในระยะแรก ถึงจะเห็นได้จากการที่ญี่ปุ่นใช้อิทธิพลของตนเข้าเป็นพันธมิตรกับพิชิตกรอินโดจีนระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส ในปี 1941 โดยทำให้ฝรั่งเศสยอมรับความเสียหายแก่ไทยในสภาวะลงสันติภาพที่กรุงโตเกียว เมื่อญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลในอินโดจีน ญี่ปุ่นก็ได้ให้การสนับสนุนขบวนการชาตินิยมโดยการร่วมมือและส่งเสริมการดำเนินงานของ ชัน จอก หัน ปักชวน และผู้สนับสนุนนับตั้งแต่ปี 1941 เป็นต้นมา

ในขณะที่ความเคลื่อนไหวของความรู้รักชาตินิยมได้รับการกระตุ้นอย่างกว้างขวางนี้ ขันชันปกครองของกัมพูชาซึ่งมี เจ้า นโรดม สีหนุ (Norodom Sihanouk) กษัตริย์กัมพูชา

เป็นประมุขก็ได้เริ่มให้คำปรึกษาต่อท่านฝรั่งเศสโดยผ่านทาง กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมได้มอง
 ประโยชน์จากการปกครองของฝรั่งเศส และเชื่อว่ากันพูชายังไม่สามารถที่จะปกครอง
 ตนเองได้ เนื่องจากมีเหตุต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและ
 การบริหาร สาเหตุที่ทำให้ชนชั้นปกครองเริ่มมีปฏิกริยาต่อต้านการปกครอง ของฝรั่งเศสใน
 เวลานี้ เป็นเพราะกษัตริย์สืบทอดมาจากความนิยมของประชาชนจะเห็นเป็นส่วนใหญ่ของชนวน
 การชาตินิยม ซึ่งกำลังได้รับความสนับสนุนอย่างกว้างขวาง อันจะสร้างความไม่มั่นคงต่อ
 สถานะของพวกตนในโอกาสต่อมา จึงทำให้กลุ่มชนชั้นปกครองต้องปฏิบัติความอดทนถึงการ
 ของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชนชั้นปกครองมองกับพวกราชกิจ
 หมายมีความรู้สึกต่อต้านการปกครองอาณานิคมของฝรั่งเศสก็คือ กษัตริย์สืบทอดมาจาก กษัตริย์
 ชาตินิยม เวียดนามภายใต้การนำของโฮจิมินห์สามารถได้รับชัยชนะในการต่อสู้กับฝรั่งเศส
 ในขณะที่กษัตริย์ยังอยู่ใน "การปกครอง" ของฝรั่งเศส กับพวกลองจะต้องบุกเวียดนามเข้า
 ทำการปกครองแทนเดี๋ยวก่อน ความที่เคยเป็นมาในประวัติศาสตร์ ³

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสมีกลุ่ม 2 กลุ่มที่
 ดำเนินงานเพื่อจุดประสงค์ คือ กลุ่มชาตินิยมซึ่งมี ทัม โงก ทัม เป็นผู้นำสำคัญกับกลุ่มของ
 ชนชั้นปกครองซึ่งนำโดยกษัตริย์สืบทอด กลุ่มทั้งสองนี้มีความดำเนินงานที่แตกต่างกัน และบางกรณี
 ก็ปรากฏว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน แต่ในที่สุด ผลงานของทั้งสองกลุ่มต่างก็มีผลมากประชาชนได้
 ให้กับพวกราชกิจได้รับเอกราชสมบูรณ์ในปี 1953

การดำเนินงานของขบวนการชาตินิยม

การสนับสนุนของกองทหารญี่ปุ่นให้กับพวกราชกิจ ทำให้ประชาชนต่อต้านการปกครองของ
 ฝรั่งเศสและส่งเสริมการดำเนินงานของ ทัม โงก ทัม อย่างกว้างขวาง ในปี 1945

³ William E. Willmott, "Cambodian Neutrality", Current History, (January 1967), p. 36.

ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองของฝรั่งเศสในกัมพูชา และสนับสนุนความเป็นผู้กำบัง ให้
 งอก ทัม ขมาย เข็ม ที่ กองทหารผู้ปลดปล่อยในกัมพูชาซึ่งสหประชาชาติประกาศเอกราชในเขตนี้
 ในวันที่ 12 มีนาคม 1945 ทัม งอก ทัม ได้เข้ามานำอิทธิพลในรัฐบาลกัมพูชา และได้
 รับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในคณะกรรมาธิการที่ปรึกษาของกษัตริย์ซึ่งมาจากประชาชน และกองทหารผู้
 ในวันที่ 14 สิงหาคม เป็นตัวเอง การที่ ทัม งอก ทัม ได้ใช้อิทธิพลในรัฐบาลกัมพูชาที่
 รัฐบาลฝรั่งเศสของกัมพูชาได้เปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยลดพื้นที่ความรับผิดชอบใน
 ราชอาณาจักรเดิม เจ้าผู้ปกครองรับการเปลี่ยนแปลงนี้ อย่างไรก็ตาม การปกครอง
 ประเทศโดยระบอบกษัตริย์ยังคงเป็นไปไม่ได้เพียงระยะ 7 เดือนเท่านั้น เมื่อฝรั่งเศสกลับ
 ยึดอิทธิพลในกัมพูชาอีกครั้ง ฝรั่งเศสก็ได้จับ ทัม งอก ทัม ขึ้นศาลทหาร ในวันที่ 16
 ตุลาคม 1945 โดยกล่าวหาว่า ทัม งอก ทัม ทำการต่อต้านฝรั่งเศส ทัม งอก ทัม ถูก
 เนรเทศไปอยู่ที่เมือง Venice ในฝรั่งเศสเป็นเวลา 20 ปี

หลังจากที่ ทัม งอก ทัม ถูกเนรเทศไปแล้ว ผู้สนับสนุนเขาได้ไประดมกำลังอยู่ใน
 ประเทศมองและได้ตั้งขบวนการเขมรอิสระ (Kamer Issarak) เพื่อดำเนินการต่อต้าน
 ปกครองของฝรั่งเศสต่อไป โดยประกาศจุดมุ่งหมายว่าต้องการเรียกร้องเอกราชแห่งชาติ
 และเสนอตัวเองที่จะจัดการปกครองของฝรั่งเศสด้วยวิธีการใช้อาวุธ⁴ ขบวนการนี้
 ได้รับความสนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะประชาชนในชนบท

การดำเนินงานของพวกเขมรอิสระ เป็นไปด้วยวิธีการรุนแรงโดยการใช้กำลัง
 อาวุธทำร้ายกองทหารฝรั่งเศส ขบวนการเขมรอิสระดำเนินการเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งสมาชิก
 นำโดยพระยาโสมกัญญะ กุลมิตต ฯลฯ เขานำทีมที่มีความผูกพันและจงรักภักดีอย่าง
 จัง ทุกคนเป็นอิสระตัวกันและมีหัวหน้าของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มต่าง ๆ ลี้ภัย
 ความเป็นผู้กำบัง ทัม งอก ทัม เขมรด้วยกัน กลุ่มเขมรอิสระต่าง ๆ ได้ทำการโจมตี
 อาวุธจากกองทหารฝรั่งเศสและสังหารเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของฝรั่งเศส ในเดือนพฤษภาคม
 1951 เดอ เรย์มอนด์ (de Raymond) ข้าราชการใหญ่ฝรั่งเศสประจำกรุงพนมเปญ
 ของเขมรอิสระตอบสังหาร

4 Nasane Chayawath. op. cit., p.116.

ในขณะเดียวกัน ขบวนการชาตินิยมอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ตั้งหน่วยงานอันถูกต้องตามกฎหมายในรูปของพรรคการเมืองชื่อพรรคประชาวิปไตย (Prachathuptei) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1945 โดยมีเว้ายูทวงที (Youtevong) เป็นหัวหน้า พรรคนี้ในจิตใจการปกครองของฝรั่งเศสค่อนข้างมาก แต่ดำเนินการต่อสู้ด้วยวิธีทางการเมืองและได้มีความนิยมสูงจากประชาชน โดยได้รับการเลือกตั้งเป็นฝ่ายข้างมากในรัฐสภาที่บูรพาในครั้งแรกโดยมีวาคบ 1947 และกันยานน 1951 ฝรั่งเศสในจิตใจในการดำเนินการของพรรคการเมืองนี้ เพราะเห็นว่าการเมืองกับขบวนการเขมรอิสระและยอมรับความเป็นวิปไตยของชนกลุ่มนี้

ในวันที่ 30 ตุลาคม 1951 หลังจากได้รับอิทธิพลกรรม ชัน งอก ตัม ได้รับคนปลดปล่อยตัวกลับมากับขบวนการอีกครั้งหนึ่ง เขาได้ตั้งหนังสือพิมพ์เป็นกระบอกเสียงของชาติไทยอีก คือ ขะแนร์ โกรก (Khmer Krok) แต่ฝรั่งเศสก็ได้สั่งปิดในเดือนกุมภาพันธ์ 1952 ชัน งอก ตัม ได้หลบหนีไปตั้งสถานีวิทยุที่ลอนดอนในสยามรัฐ เรียกร้องความสนับสนุนจากประชาชนและประกาศแผนดำเนินการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชาต่อไป

ได้มีการดำเนินการของอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งแบ่งมาในรูปของขบวนการชาตินิยม คือ ขบวนการเวียดนามปลดปล่อยเวียดนามใต้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ขบวนการนี้จุดประสงค์ในระยะสั้น คือต้องการเปิดทางคมนาคมเพื่อการส่งความช่วยเหลือให้แก่เวียดนาม และในระยะยาวต้องการสถาปนารัฐบาลในกัมพูชา ซึ่งเห็นใจคอมมิวนิสต์และทำให้กัมพูชาเป็นรัฐอารักขาของเวียดนามในที่สุด⁵ ขบวนการนี้ที่ชื่อว่า ก๊อง ชัน งอก มินห์ (Gon Ngoc Minh) โดยดำเนินการร่วมกับขบวนการเวียตมินห์ในลาวและเวียดนาม และพยายามหาความร่วมมือจากกลุ่มเขมรอิสระ แต่กลับจะไม่ได้รับความร่วมมือ วิธีการของขบวนการนี้คือใช้วิธีการรุนแรงคว่ำล้างอาวุธต่อค่ายฝรั่งเศสด้วย

⁵ David J. Steinberg, Cambodia: its people, its society, its culture, (New Haven: HRAF, 1959), p. 106.

การดำเนินงานของเจ้าสีหนุและผู้นับสนุน

การดำเนินงานของกลุ่มนี้ เป็นการดำเนินงานทางการเมืองและการทูต โดยการเจรจาเป็นทางการและเรียกร้องความสนใจจากประเทศต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนขอเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส ขอร้องสนับสนุนขอเรียกร้องเอกราชของเจ้าสีหนุ และผู้นับสนุนที่สำคัญได้แก่การปฏิบัติภารกิจรุนแรงของเขมรอิสระกลาง ๆ และสหายเวียตมินห์ในถิ่นพหุชา โดยอ้างว่าการดำเนินการรุนแรงเหล่านั้นเป็นไปเพื่อการเรียกร้องเอกราชของประเทศ หากฝรั่งเศสไม่เอกราชที่สมบูรณ์แก่กับพหุชาความวุ่นวายต่าง ๆ ถึงคราวจะหมดไป การดำเนินงานของขบวนการเขมรอิสระและขบวนการเวียตมินห์จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ขอร้องอันนี้ถูกใช้เป็นที่เรียกร้องในการเจรจากับฝรั่งเศส และในกรณีเรียกร้องประชาธิปไตยของประเทศไทยต่าง ๆ ถึงความจำเป็นในการเยือนประเทศต่าง ๆ เจ้าสีหนุได้แสดงออกถึงความไม่ยุติธรรมที่ได้รับจากการปกครองของฝรั่งเศส และได้แสดงถึงข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อเอเซียอาคเนย์ และฝ่ายตะวันตกอย่างรุนแรงในการเพิกเฉยการให้เอกราชที่สมบูรณ์แก่กับพหุชา โดยสีหนุอ้างว่ายิ่งฝรั่งเศสลงเวลาผ่านไปประชาชนอาจหันไปสนับสนุนการดำเนินงานของพวกคอมมิวนิสต์ได้ ฉะนั้น ฝรั่งเศสควรจะมอบเอกราชที่สมบูรณ์ให้แก่กับพหุชาโดยเร็ว ฝรั่งเศสต้องยอมถอนปืนใหญ่กับพหุชาที่มีส่วนปกครองตนเองมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมอบเอกราชที่สมบูรณ์ให้แก่กับพหุชา ในวันที่ 8 พฤศจิกายน 1953 และกับพหุชาใกล้เคียงเอกราชของตนในวันรุ่งขึ้น

การได้เอกราชของกับพหุชาในปี 1953 นี้ สีหนุได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรกรรมของประชาชนและรัฐบาลโคสตรู สตรีการดำเนินงานของเจ้าสีหนุว่าเป็น "วีรกรรมของกษัตริย์เพื่อเอกราช" (Royal Crusade for Independence) ส่วนการดำเนินงานของพวกเขมรอิสระมิได้รับการยกย่องแต่อย่างใด ทั้งถึงความสำเร็จอันน่าจะถือได้ว่าเป็นของความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายสีหนุเป็นผู้นำ กับฝ่ายของขบวนการชาตินิยม และฝ่ายเจ้าสีหนุอาจได้รับการยกย่องมากกว่า เพราะมีฐานะเป็นตัวแทนในการเจรจาสันติภาพ การดำเนินงานของทั้งสองฝ่ายมีการประสานงานกันโดยบังเอิญเป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยมีการวางแผนร่วมกัน และยังปรากฏว่ามีการปะทะกันด้วยกำลังอยู่ด้วย การก่อความไม่สงบ

ของพวกเขมรอิสระ มีส่วนอยู่ไม่น้อยในการสนับสนุนขอเรียกร้องเป็นทางการของกลุ่มเขมร
สีเขมรทำให้กัมพูชาได้เอกราชในที่สุด

ไทยกับการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา

ไทยมีความผูกพันอย่างมากกับกัมพูชา ทั้งในทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์
โดยเฉพาะไทยเคยได้ปกครองดินแดนบางส่วนของกัมพูชา และต้องสูญเสียไปให้กับฝรั่งเศส
ไทยจึงมีความสนใจอย่างมากต่อความเคลื่อนไหวในการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา ไทย
ต้องการให้กัมพูชาได้เป็นเอกราชจากฝรั่งเศส ไทยได้สนับสนุนการต่อสู้ของกัมพูชาด้วยวิธี
การต่าง ๆ ในวันที่ 28 มกราคม 1950 ไทยได้ให้การรับรองความเป็นเอกราชของกัมพูชา
ร่วมกับประเทศในลายตะวันออกหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ อิตาลี เติร์ก
กานาดา และ ออสเตรเลีย ทั้ง ๆ ที่กัมพูชายังมิได้รับเอกราชที่สมบูรณ์จากฝรั่งเศสอย่าง
แท้จริง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการบางอย่างของรัฐบาลไทยทำให้กัมพูชาในระยะ
ต่อมาพิจารณาเห็นว่าไทยมิได้สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา ยิ่งกว่านั้นกัมพูชายัง
เห็นอีกว่าไทยพยายามชักชวนการดำเนินการดังกล่าวอย่างจงใจอีกด้วย

ในระยะที่อิทธิพลของญี่ปุ่นได้เข้ามาแทนที่อิทธิพลของฝรั่งเศสในอินโดจีนนั้น ญี่ปุ่น
ได้สนับสนุนให้ไทยเข้ามาใช้อำนาจปกครองเหนือดินแดนบางส่วนของกัมพูชาให้ไทยต้องสูญเสีย
ไปให้กับฝรั่งเศส ไทยได้ปกครองเสียมราฐ พระตะบอง และศรีโสภณ ในปี 1941 ตาม
สัญญาสันติภาพกับฝรั่งเศสที่ทำกันที่กรุงโตเกียว การเข้าปกครองของไทยถือได้ว่าเป็นการ
"ปลุกปลอบ" ดินแดนส่วนนั้นของกัมพูชาให้พ้นจากการปกครองของฝรั่งเศส ประชาชนจึง
อาศัยอยู่ในดินแดนดังกล่าวรู้สึกพอใจเป็นอิสระแล้ว เพราะตนอยู่ในการปกครองของ
ประเทศไทยซึ่งมีไทยเป็นประเทศคู่อยู่ด้วยการปกครองของต่างชาติ ในขณะที่กัมพูชาส่วนอื่นตก
อยู่ใต้อำนาจการปกครองของฝรั่งเศส พวกตนจึงได้เป็นเอกราชตามไทยไปเลย ⁶

⁶ Frederick P. Munson, Area Handbook for Cambodia, (Washington, D.C. : US Government Office, 1963), p. 188.

J 15820701

อย่างไรก็ตาม การปลดปล่อย กัมพูชาให้เอกราชโดยความพยายามของรัฐบาลไทย ก็มีระยะเวลาเพียงช่วงสั้น ๆ เท่านั้น เพราะในปี 1946 ไทยก็ต้องยอมคืนเขตแดนนี้คืนให้ฝรั่งเศส ตามสัญญาที่กรุงวอชิงตันในปี 1946 ซึ่งไทยต้องยอมลงนามไปเพราะความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงสงคราม เป็นเพียงสงครามในสงครามโลกครั้งที่ 2 อาจถือได้ว่า ในระยะระหว่างปี 1941-1946 ไทยได้ปลดปล่อยกัมพูชาให้เป็นอิสระ อันเป็นการส่งเสริมความเป็นเอกราชของกัมพูชาจากการปกครองของฝรั่งเศส แต่ในระยะต่อมาผู้นำกัมพูชาโดยเฉพาะเจ้าสีหนุได้พิจารณาเห็นว่า การกระทำดังกล่าวของไทยมิได้มีส่วนช่วยในการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา ตรงกันข้าม ผู้นำกัมพูชากลับมองเห็นว่า ความเป็นความตายของไทยที่จะเป็นอำนาจปกครองเหนือกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับที่เข้ามาในประวัติศาสตร์

รัฐบาลไทยสมัยที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้การสนับสนุนและสมควรต่อการดำเนินงานเพื่อเอกราชของกัมพูชา รัฐบาลไทยให้คำแนะนำเมื่อต้องการคำแนะนำของพวกเขมรอิสระต่าง ๆ ในระยะที่คืนแดนคืนมณฑล พระตะบอง และศรีโสภณอยู่ในการปกครองของไทยระหว่าง 1941 ถึง 1946 กลุ่มต่าง ๆ ของเขมรอิสระได้เข้าตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในดินแดนเหล่านี้ของไทย ผู้อพยพชาวกัมพูชาได้หนีการจับกุมของฝรั่งเศสมาอยู่ในดินแดนนี้ และดำเนินการติดตามการปกครองของฝรั่งเศส หัวหน้าของพวกเขมรอิสระหลายคนได้ลี้ภัยไปอยู่ในกรุงเทพฯ ในระยะการกลับมาอีกครั้งหนึ่งของฝรั่งเศสได้มีการจัดตั้งรัฐบาลอิสระของกัมพูชาในดินแดนของไทย และมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องระหว่างเขมรอิสระในประเทศไทยและผู้สนับสนุนที่อยู่ในกัมพูชา ในระยะของรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์ พวกเขมรอิสระได้ใช้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติงานเพื่อเอกราชของกัมพูชา ซึ่งเมื่อหลังสมัยของนายกรัฐมนตรีปรีดี พนมยงค์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนรัฐบาลไทยได้ เปลี่ยนนโยบาย โดยไม่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของพวกเขมรอิสระอีกต่อไป ทำให้พวกเขมรอิสระต้องย้ายศูนย์กลางการออกไปจากประเทศไทย

และหลบหนีไปอยู่ตามชายแดนตะวันตกของกัมพูชา⁷ การสนับสนุนของรัฐบาลไทยต่อการค้าเงินการของเขมรอิสระเป็นการสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา แต่เป็นการสนับสนุนเพียงกลุ่มเดียว และเป็นกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์ของรัฐบาลกัมพูชาของเจ้าสีหนุ นับเป็นการสนับสนุนการค้าเงินงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายของกัมพูชา กลุ่มของเจ้าสีหนุและผู้สนับสนุนพอใจอย่างมากต่อการกระทำของรัฐบาลไทย ในสมัยที่นายวีถี พงษ์ศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะเจ้าสีหนุและรัฐบาลถือว่าขบวนการเขมรอิสระเป็นกลุ่มที่ผิดกฎหมาย และเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองของรัฐบาลกัมพูชา ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำของพวกกบฏ สีหนุและรัฐบาลกัมพูชาต้องการยกเลิกการค้าเงินงานของพวกเขมรอิสระนี้ รัฐบาลกัมพูชาถือว่า บัญชีของกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวที่เป็นผู้รับผิดชอบในการเรียกร้องเอกราชจากกัมพูชามีชีวิตทางทางการเมืองและการทูต กัมพูชาจึงถือว่าไทยได้ให้การสนับสนุนในการชักชวนการต่อสู้เอกราชของคุณ

ในระยะหลังของการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชา โดยกลุ่มของเจ้าสีหนุความวิตกกังวลทางการเมืองและการทูต เจ้าสีหนุได้ดำเนินการอย่างมากที่จะเรียกกองความสนใจและการสนับสนุนจากนานาชาติ โดยได้เดินทางไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อแสวงหาความตกลงการของประชาชนกัมพูชา และกล่าวถึงผลในสิ่งที่กัมพูชาได้รับจากการปกครองของประเทศตลอดจนผลร้ายต่าง ๆ ของเอเชียและโลกฝ่ายตะวันตกเป็นส่วนรวม จากการที่ฝรั่งเศสยังไม่ยินยอมให้เอกราชโดยสมบูรณ์แก่กัมพูชา ในบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่สีหนุได้ไปเยือนเพื่อการนี้ สีหนุได้มาเยือนประเทศไทยในวันที่ 13 มิถุนายน 1953 โดยเป็นการส่วนตัวเอง ในการเดินทางมายังประเทศไทยครั้งนี้ สีหนุหวังอย่างมากที่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย ความสนับสนุนที่สีหนุต้องการคือการได้มีโอกาสเผยแพร่ขอเรียกร้องของกัมพูชาไปสู่สมมติภาพของโลก โดยผ่านทางคณะทูตทางการทูตและผู้สื่อข่าวของประเทศต่าง ๆ ซึ่งประจำอยู่มากมายในกรุงเทพฯ แต่ในขณะนั้นสีหนุไม่มีโอกาสเช่นนั้นเพราะว่าสื่อมวลชนในกัมพูชานั้นล้วนแต่เป็นตัวแทนของรัฐบาลฝรั่งเศส และนักหนังสือพิมพ์ที่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของฝรั่งเศสเท่านั้น ในสภาพเช่นนี้ การเรียกร้องของสีหนุในขณะนั้นจึงไม่อาจเทียบได้กับความพร้อมเพียงในกรุงเทพฯ อย่างแน่นอน รัฐบาลของไทยขณะนั้น

⁷ David J. Steinberg, *op. cit.*, p. 103.

มีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ไทยไม่เต็มชอบที่จะให้สิทธิความเป็นการตั้ง-
 ก้าวในประเทศไทย รัฐบาลไทยมิได้ให้การยอมรับแก่สิทธิตามฐานะของประมุขแห่งรัฐ
 แต่รัฐบาลไทยให้สิทธิแก่อาคนเป็นแต่ เพียงผู้ถือสัญชาติการเมืองคนหนึ่งเท่านั้น รัฐบาลไทย
 ไม่ยอมให้สิทธิและละระเขาไปพำนักในสถานเอกอัครราชทูตของกัมพูชาในกรุงเทพฯ แต่ได้
 จัดให้พักอยู่ในโรงแรมรัตนโกสินทร์ และแจ้งแก่สิทธิมิให้ดำเนินการทางการเมืองใด ๆ
 ในขณะที่พำนักอยู่ในประเทศไทย โดยไม่ยอมติดต่อกับสิทธิบางอย่างเป็นทางการ อยางไรก็ดี
 สิทธิก็ได้มีโอกาสใช้ เครื่องมือพิมพ์หรือมอยู่แล้ว โดยสิทธิได้แจกจ่ายบันทึกแถลงการอธิบาย
 สถานะของกัมพูชาไปยังคณะผู้แทนทางการทูตจากต่างประเทศในกรุงเทพฯ ตลอดจนทั่ว-
 แพบของสื่อมวลชนทั้งมวลในประเทศไทยในวันที่ 16 มิถุนายน 1953 และเมื่อดำเนินการได้
 สำเร็จตามความมุ่งหมายแล้ว สิทธิก็ได้เดินทางออกจากประเทศไทยไปอยู่พระตะบองใน
 วันที่ 21 มิถุนายน การไม่สนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าสิทธิโดยประเทศไทยครั้งนี้
 ประเทศไทยมิได้เหตุผลของตนเอง ในขณะที่ไทยกำลังต้องการเป็นมิตรกับฝ่ายตะวันตก เพื่อ
 สถานะที่คุ้มภัยของไทยในวงการเมืองระหว่างประเทศ ไทยไม่สนับสนุนสิทธิเพราะไทยไม่
 ต้องการที่จะแสดงท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์ต่อฝรั่งเศส เพราะการดำเนินงานของสิทธิครั้งนี้มีผล
 เป็นการโจมตีฝรั่งเศสอย่างมาก ไทยไม่ต้องการที่จะทำให้สัมพันธ์ของตนกับฝรั่งเศสซึ่งเป็น
 บพหุอำนาจประเทศหนึ่งในโลก ต้องกระทบกระเทือนจากการดำเนินงานของเจ้าสิทธิครั้งนี้
 สิทธิและรัฐบาลกัมพูชาไม่พอใจการปฏิบัติของรัฐบาลไทย ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่ให้เกียรติ
 แก่ตน และไม่สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของตน อันนี้จะมีผลกระทบความสัมพันธ์ระ-
 หว่างไทยกับกัมพูชา ในโอกาสต่อมาจึงการได้เอกราชของกัมพูชาในปี 1953

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในการดำเนินการเพื่อการเรียกร้องเอกราชจาก
 ฝรั่งเศสของประเทศกัมพูชานั้น มีกลุ่มที่สำคัญสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของขบวนการชาติ-
 นิยมกับกลุ่มของบรรดาชนชั้นปกครองประเทศ ภายใต้การนำของกษัตริย์สิทธิ กลุ่มทั้งสอง
 ใช้วิธีดำเนินการที่แตกต่างกัน ในขณะที่กลุ่มชาตินิยมใช้วิธีการรุนแรงโดยการชักนำตั้งโจมตี
 ที่กองกำลังของฝรั่งเศสนั้น กลุ่มของกษัตริย์สิทธิได้ดำเนินการควยวิถีทางทางการทูตและ
 การเมือง เจรจากับฝรั่งเศสเป็นทางการและเรียกร้องการสนับสนุนและความเข้าใจจาก

นานาประเทศ ทั้งสองกลุ่มนี้มิได้มีการรวมมือกันโดยตั้งใจแต่อย่างใด ตรงกันข้าม ทั้งสองกลุ่มกลับเป็นปฏิปักษ์กันอย่างรุนแรง กลุ่มชาตินิยมพิจารณาการดำเนินงานของกัมพูชา ซึ่งเห็นว่า เป็นไปอย่างไม่จริงจัง และอธิบายให้ฝรั่งเศสในขณะที่ยังคงกัมพูชาเห็นว่า การกระทำของพวกชาตินิยมนั้น ไม่มีเหตุผลเพียงพอ และแทนที่จะเป็นการทำให้กัมพูชาได้เอกราช กลับจะเป็นการบ่อนทำลายประเทศชาติซึ่งตนถือว่า เป็นการทรยศต่อประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของทั้งสองก็มีส่วนร่วมกันในการนำเอกราชมาสู่ประเทศด้วยกัน นับเป็นการประสานงานกันโดยบังเอิญ การปฏิบัติการณ์รุนแรงของฝ่ายชาตินิยม โดยเฉพาะพวกกลุ่มเขมรอิสระ รวมทั้งการก่อความวุ่นวายโดยพวกเวียตมินห์ในกัมพูชา ได้ทำให้กองกำลังของฝรั่งเศสในกัมพูชาอ่อนแอลง และเจ้าสีหนุได้ยกปฏิบัติการเหล่านี้เป็นข้ออ้างในการเจรจาทอรองกับฝรั่งเศส และเรียกร้องการสนับสนุนจากนานาชาติ จนทำให้กัมพูชาได้รับเอกราชในที่สุด แต่เราก็ไม่อาจถือได้ว่า การที่กัมพูชาได้เอกราชนี้เป็นผลงานของชาวกัมพูชาเองเต็มที่ เหตุการณ์ภายนอกประเทศ โดยเฉพาะการดำเนินงานต่อสู้เพื่อเอกราชของขบวนการชาตินิยมในเวียดนาม ก็มีบทบาทสนับสนุนให้กัมพูชาได้รับเอกราชด้วยเหมือนกัน

ในการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชาไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับอยุธยาไม่น้อย การปฏิบัติงานและนโยบายบางอย่างของไทยดำเนินไป ทำให้ผู้นำกัมพูชาในระบอบนั้น และเมื่อใดเอกราชแล้วมอง เห็นว่านอกจากจะเป็นการไม่สนับสนุนการดำเนินงานของตนแล้ว ยังเป็นการขัดขวางการดำเนินงานดังกล่าวอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่านโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลไทยในสมัยที่เกี่ยวข้องกับกัมพูชา ในระยะการเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสนั้นมิได้ปลุกฝังพื้นฐานอันดีสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองในระยะต่อมา จึงมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในระหว่างปี 1953 ถึง 1961 เป็นไปโดยไม่ราบรื่นตลอดมา.

